

Two times
Chai

36 Jewish and Israeli Writers and Poets

רוני סומק פעמיים ח"י

18 משוררים ו-18 סופרים
יהודים וישראלים מהמאה העשרים

— תערוכת הדפסים —

אוצר: עמיחי חסון

בית אבי חי

מנהל: ד"ר דוד רוזנסון

מנהל אדמיניסטרציה וכספים: נועם נוביק

ראש תחום פרסום: שרון גיני

ראש תחום שיווק: גבריאל וינוקור

מנהלת תקשורת ויחסי ציבור: ורד ליון-ירושלמי

אהראית מנהלה ותפעול: ריית שמש הרשקוביץ

ראש תחום תרבות ויצירה: עמיחי חסון

תערוכה

רוני סומק: פעמיים ח"י

אוצר: עמיחי חסון

פתיחה: 12 בדצמבר 2016, יב בכסלו תשע"ז

קטלוג

עורך: עמיחי חסון

תחקיר: רותם עטר, דניאל בוקובזה

תרגום לאנגלית: איטה שפירו הבר

עריכת לשון אנגלית: דני ורובוב

עריכת לשון עברית: לידר ארצי

עיצוב תערוכה וקטלוג: סטודיו דוב אברמסון

הפקה ותיאום: נאוה גיאת, נועה ברן

על העטיפה: דיוקן יהודה עמיחי (ר' עמ' 42)

מידות העבודות בס"מ: גובה 10, רוחב 8

תודה להני חצס, שליווה אותי במסע הזה - רוני סומק

מסת"ב

© כל הזכויות שמורות לבית אבי חי, 2016 / תשע"ז | www.bac.org.il

נדפס בישראל 2016

לליאורה ושירלי

פעמיים

חז"ל

תענית סיוח

18 משוררים ו-18 סופרים
יהודים וישראלים

הפרטים שנוספו לקלסטרון

מאת: עמיחי חסון

פעמיים ח"י: שלושים ושישה סופרים ומשוררים יהודים וישראלים מהמאה העשרים, חלקם בין החיים וחלקם נפטרו מהעולם, נפגשים כולם כמו בתמונת מחזור קבוצתית בדיוקנאות שיצר המשורר והאמן רוני סומק. אם תרצו, זוהי אולי הצעה לקאנון יהודי-ישראלי חדש.

רוני סומק (יליד בגדד, 1951) מוכר מאז אמצע שנות השבעים כמשורר פורה, בולט ועטור פרסים. שגרירות שירה נודדת של איש אחד. ובכל זאת הוא מחזיק בתשוקה תובענית לא פחות. סומק ממשיך מסורת של משוררים ישראלים – מלאה גולדברג דרך זלדה ועד פנחס שדה – ששלחו את ידם גם בציור. אלא שבניגוד אליהם, סומק אינו שומר את יצירות האמנות שלו בתוך המגירה. הוא מוציא אותן החוצה, לצד פרסומי השירה שלו, ומאפשר בחינה של עבודותיו במבט רב-תחומי.

המפגש בין המילולי לוויזואלי הוא מפגש טבעי למשורר של דימויים ומטפורות כמו סומק. בפואטיקה שלו יש יסוד קולנועי כמעט, שמאפשר לראות את השיר כתמונה או כרצף תמונות. כאשר מעמידים את השירים והתמונות יחד אפשר להבחין שהדיאלוג שנוצר ביניהם נובע מאותו עט. ממש כמו המשפט הנפלא שאמר יהודה עמיחי לרוני סומק בריאיון בתחילת שנות התשעים, המצוטט בקטלוג זה: "באותו עט שבו אני כותב שיר – אני חותם על טופס מס הכנסה". משפט שהוא שיר בשליפה, שמפתה לעשות עליו

פרפרזה שתחיל אותו על המראיין: באותו העט שסומק כותב שיר הוא גם מצייר או מעטר את ההדפס בכתב ידו, בשרבוט, בקליגרפיה, בקו, בכתם צבעי, בול מודבק או קטע משיר. היצירה של סומק היא לרוב התערבות קלה אך משמעותית בתוך הקיים, טביעת אצבע שחושפת את האמן. באחת הפגישות שלנו סיפר לי סומק על שיעור אמנות בתיכון "השרון" שלמד בו. המורה שלו היה רפי לביא, והוא נהג להצמיד יצירות אמנות קלאסיות באטב לגב כיסא שעמד על יד שולחן המורה. לביא הזמין את התלמידים להוסיף משלהם לתמונות הקלאסיות, וכך לשפם שצייר מרסל דושאן על המונה ליוזו נוספו גם משקפי שמש ושרשרת ח". נדמה לי שמי שמחפש את עקבות המעשה האמנותי של סומק יכול למצוא אותם על גב הכיסא של המורה רפי לביא בתיכון ברמת השרון.

התבוננות בדיוקנאות תגלה את פרשנותו של סומק לפנים האייקוניים והמוכרים, מי יותר ומי פחות. סומק אמנם מותיר את קלסתרון המשוררים והסופרים ברור דיו לצופה הבקי, אך פרטים בתוך הדיוקן מבקשים להתפענח, פרטים שנוספו בהשראת חומרי הכתיבה והחיים של היוצרים. כל אחד מהם עומד כמובן לעצמו, אך כוחם של הדיוקנאות גדל כאשר מביטים בהם יחד. בהכנה לתערוכה, כאשר חיברנו בין דיוקן לדיוקן, נזכרתי בשיר יפה של סומק (מתוך הספר *גן עדן לאורי*, בהוצאת זמורה ביתן, 1996):

בתשובה לשאלה: מתי התחיל השלום שלך?

על קיר בית הקפה שְׁלִיד המַעֲבָרָה
תָּלוּ אֶת שְׁעָרוֹ הַמִּתְגָּרָה בְּרוּחַ שֶׁל דָּוִד בֶּן-גּוּרִיּוֹן
וּלְיָדוֹ, בְּמִסְגֶּרֶת דּוּמָה, אֶת פְּנֵי הַסְּפָגְנִיהַ שֶׁל אוֹם
כוֹלֵת'וֹם.

זֶה הָיָה בְּשָׁנַת '55 או '56, וְחֻשְׁבְּתִי שְׂאֵם תּוֹלִים
זֶה לִיד זֶה גֶבֶר וְאִשָּׁה, אֲזוּ הֵם בְּטַח
חָתָן וְכֵלָה.

אני מבקש להפקיע לרגע את השיר היפה מפשטו האירוני-פוליטי ולבקש מהמתבונן בתערוכה להביט בדיוקנאות הסופרים והמשוררים כפי שסומק הילד מביט בדיוקנאות אבי האומה העברית וכוכב-המזרח המצרי. להביט בהם ולזווג בהם זיווגים, מוזרים, טבעיים, מפתיעים, אולי אפילו מסעירים.

בקטלוג המובא לפניכם צירפנו לצד כל אחת מהדמויות גם טקסט ארס-פואטי משלה, שעוסק בעצם מעשה הכתיבה. חלק מהטקסטים מופיעים גם בתערוכה עצמה, לצד ספרייה ובה מיטב כתביהם של הסופרים והמשוררים. התערוכה מזמינה את המבקר להתבונן בעבודות, לקחת ספר, להתיישב ולקרוא ולהביט שוב בעבודות.

חז"ל משוררים

Avraham Ben-Yitzhak

Galicia–Israel

1883–1950

אברהם בן יצחק

גליציה–ישראל

1950–1883

כל האבנים (חדות וקשות) יפלו
אל תוך שתִּיקְתֶּךָ
כנפול אבני שונאים אל שחרות
הנִיר אורג חייו.

מתוך השיר "כל האבנים (חדות וקשות) יפלו", מתוך הספר כל השירים / אברהם בן-יצחק, הקיבוץ המאוחד, תשנ"ב

Leah Goldberg

Prussia-Israel

1911-1970

לאה גולדברג

פרוסיה-ישראל

1970-1911

תשובה

על סעיף בשאלון "לשם מה נכתבים שירים ליריים בדורנו?"

וְמָה לַעֲשׂוֹת בְּסוֹסִים בְּמֵאָה הָעֶשְׂרִים?

וּבְאֵילוֹת?

וּבְאֲבָנֵי הַגְּדוֹלוֹת

שְׁבִהְרֵי יְרוּשָׁלַיִם?

"תשובה", מתוך הספר שארית החיים : שירים ושומים מן העזבון, ספרית פועלים, 1971

Shaul Tchernichovsky

Russia–Israel

1875–1943

שאול טשרניחובסקי

רוסיה–ישראל

1943–1875

יום זה – יום ילד בו שיר
הקיצותי – על הקיר
שמש צעירה חמה
עסקה בכתיבה תמה,
כתב שמשי צוחק וחס:
צא היערה, נרדם!
ודבר – לא אדע מה –
בי נעור, בי זע, המה...

מתוך השיר "יום זה יום ילד בו שיר", מתוך הספר כל שירי שאול טשרניחובסקי, שוקן, 1936

Dahlia Ravikovitch

Israel

1936–2005

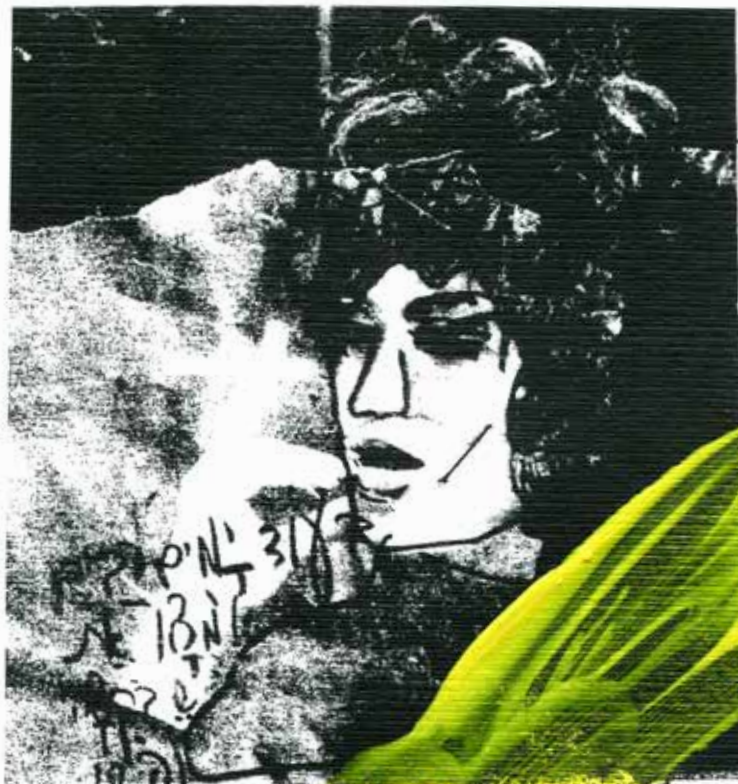
דליה רביקוביץ

ישראל

2005–1936

לְכַתֵּב שִׁירִים זֶה אוֹלֵי דְבָר נְעִים
אֶתְּהָ יוֹשֵׁב בְּחֶדֶר וְכָל הַקִּירוֹת מִתְגַּבְּהִים.
הַצְּבָעִים נַעֲשִׂים עֲזִים יוֹתֵר
מִטְּפַחַת כְּחֶלֶה הוֹפְכֶת לְעֵמֶק בְּאֵר
אֶתְּהָ רוֹצֶה שְׂכָלָם יִלְכוּ
אֶתְּהָ לֹא יוֹדֵעַ מָה אֶתְּךָ
אוֹלֵי תַחֲשֹׁב עַל שְׁנֵי דְבָרִים אוּ יוֹתֵר
אַחַר כֵּן הַכֹּל יַעֲבֹר וְתַהֲיֶה גְבִישׁ טְהוֹר.
אַחַר כֵּן אֶהְבֶּה.

מתוך השיר "אתה בוודאי זוכר", מתוך הספר כל השירים עד כה, הקיבוץ המאוחד, תשנ"ה

Haim Gouri

Israel

Born 1923

חיים גורי

ישראל

נולד ב-1923

ודע לך שהזמן והאימים, הרוח והמים,
לא ימחקו אותך.
אתה תמשיך, עשוי מאותיות.
זה לא מעט.
משהו, בכל זאת, ישאר ממך.

מתוך השיר "ראיתי שמי דלקה", מתוך הספר **אף שרציתי עוד קצת עוד**, הקיבוץ המאוחד ודניאלה די-נור, 2015

Yona Wallach

Israel

1944–1985

יונה וולך

ישראל

1985–1944

קוים לדמותי שהיו מפזרים מסביב כמקלות קצרים ה
הולכים ונאספים באים ומתפזרים מרביבים קוים לדמותי דמותמונה
מערבים קוים לדמותי כמקלות דקים נוצרים וחוזרים פתמונה ומתפזרים
דמות ישר דמות המעות דמות קצר דמות הארוך

מתוך השיר "קוים לדמותי", מתוך הספר צורות, הקיבוץ המאוחד, 1985

Avraham Chalfi

Poland–Israel

1904–1980

אברהם חלפי

פולין–ישראל

1980–1904

מלים נכתבות באויר.

ועיניך

כמעט עצומות –

רואות הן פנימה מאד.

מתוך השיר "כתוב באויר", מתוך הספר מאשפות ייב, הקיבוץ המאוחד, 1974

Alexander Penn

Russia–Israel

1906–1972

אלכסנדר פן

רוסיה–ישראל

1972–1906

הנוף דָּמָה, כְּתֹאֹם, לְשִׁיר שֶׁהִקִּיפוּ
כְּבָעִין - צִלְמִנְיָה בּוֹחֶנֶת וּמְדַקְדָּקֶת.
הַכֶּרֶת גִּבְשׁוּשִׁיו, צְמַחִים בְּהֶקְפוֹ
וְחֶסְפוּסֵי-הַקְרוּם שֶׁלְגֹזֶרֶת הַדֶּקֶל.
בְּשִׁפְעַ מְלוּלֵי הָיָה הוּא נֶאֱמָן
לְטַבֵּעַ וּלְטִיב הַיָּפִי וְהַטָּהֵר.
אֲבָל הַנוֹף גָּאָה וְחַי שְׁתוּל בְּזִמְן,
וְאֵת הַשִּׁיר חֲנֵק דִּיוֹק צוֹרֵה וְתֹאֵר.

מתוך השיר "ההבדל הדק" (1955), מתוך הספר אלכסנדר פן: השירים, הקיבוץ המאוחד ומכון כץ, מרכז קיפ, אוניברסיטת תל אביב, 2005

Leonard Cohen

Canada

1934-2016

לאונרד כהן

קנדה

1934-2016

אַלפִים

מבין האַלפִים

הַיְדוּעִים

אוּ הַמְבַקְשִׁים לְהִיּוֹת יְדוּעִים

כְּמִשׁוֹרְרִים,

אוּלֵי אֶחָד אוּ שְׁנַיִם

אַמְתִּיִּים

וְכָל הַשְּׂאֵר מְזִיפִים,

מְסֻתוּבְבִים בְּמִתְחַמִּים הַמְקַדְּשִׁים

וּמְנַסִּים לְהִרְאוֹת כְּמוֹ הַדְּבָר הָאֲמִתִּי.

מִיָּתֵר לְצִיָּן

שְׂאֵנֵי אֶחָד הַמְזִיפִים

זֶהוּ הַסְּפוּר שְׁלִי.

"אלפים", מתוך ספר הכמיהה, תרגום מאנגלית קובי מידן, כנרת זמורה-ביתן דביר, 2007

Yair Hurvitz

Israel

1941–1988

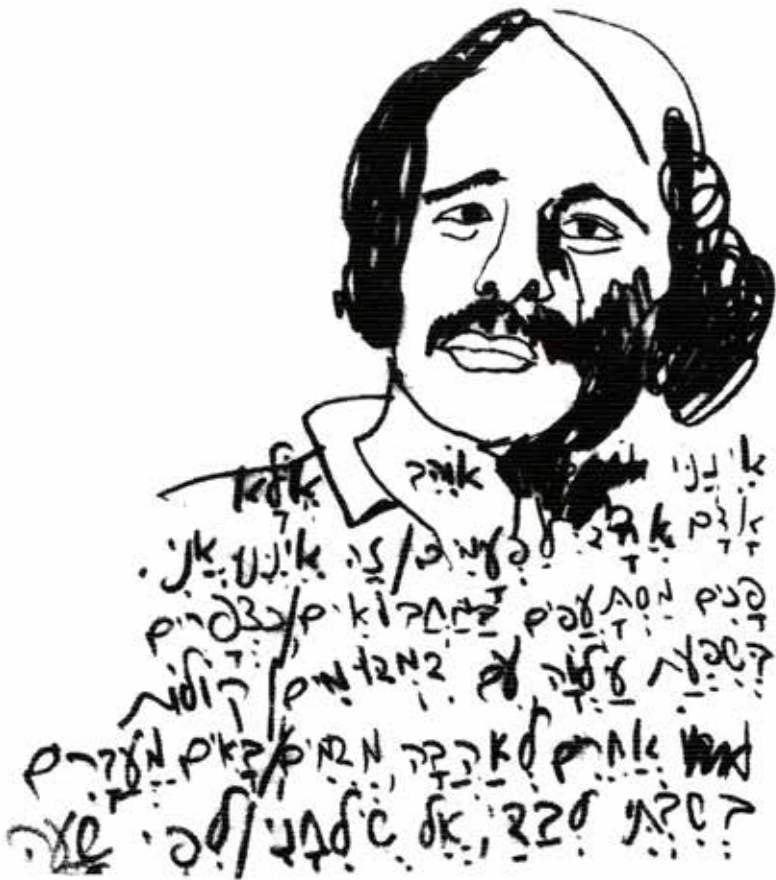
יאיר הורביץ

ישראל

1988–1941

אני עומד על הקרקע
אבל בראשי סיעת צפרים נעלמת בשמים, שוקעת
במעבה העינים העצומות, וכמטוס סילון
מותירה אך שבל סמוי, סליל חוט
שאינו אלא הסכין המענה את הפנים,
החבל הכרוך.

מתוך השיר "הערה בדבר הלשון החגיגית", מתוך הספר מקום, הקיבוץ המאוחד, 1978

Allen Ginsberg

USA

1926–1997

אלן גינזברג

ארצות הברית

1926–1997

*

“הדרך לפילוסופיה הנכונה של החיים מצויה, דומני, בתיעוד צנוע של קריאות שונות של תופעותיה,
הנכפות עלינו ביד המקרה ובכוח השינוי” (תומס הארדי)

נסיתי למקד

את סך כל קרני השמש

בכל שיר כבדרך זכוכית,

אבל הגדלה כזאת

לא הבעירה את הדרך.

(ניו יורק, קיץ 1949)

מתוך: Allen Ginsberg, *Collected Poems 1947 – 1995*, Penguin Books, N.Y., USA, 1995, pg. 33

תרגם מאנגלית גלעד מאירי

Azriel Kaufman

Poland–Israel

1929– 2004

עזריאל קאופמן

פולין– ישראל

1929– 2004

אחר-כך באתי בעין הסערה

באמצע הרוחות

וסביבי היים

וגופי בקר ובשריקות

ולא היה לי לא קמוט מלה

ולא שורת דבור

ובא ופרף כפתק מן היים

סמן מקום ונעלם

מתוך השיר "ים עמו – עין הסערה", מתוך הספר "שעה אחת של שמש: מבחר שירים 1983–2004", קשב לשירה, 2007

Avraham (Yair) Stern

Poland–Israel

1907–1942

אברהם (יאיר) שטרן

פולין–ישראל

1907–1942

ידע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה

(שמואל א טו, יח)

שָׁמַיִם נָתַנּוּ הַסֶּפֶר וְהַחֶרֶב.

גוֹרֵל חֶרֶץ: חֵיל וּמְשׁוֹרֵר.

נוֹרָא-הוּד וְשָׂגִיא שִׁיר מְשׁוֹרֵר:

בְּשַׁחֲזוֹר אוֹדֵי-בְּתִים, בְּלִבָּן לֶהֱב-חֶרֶב,

בְּזֶהָב לְהִבֵּת-אֵשׁ, בְּאַרְגָּמָן-הַדָּם,

בְּכַחַל-מוֹכָבִים נִרְקַם חֲזוֹן אָדָם,

אֲשֶׁר מָחַר לְחֲרוֹתוֹ יֶלֶחֶם – וְעָרַב

קָרַב בְּמַחְנֶה שִׁיר מְשׁוֹרֵר.

מתוך השיר "כן, גם אני חיל ומשורר", מתוך ספר השירים של אברהם שטרן (יאיר): מחולל מלחמת החרות העברית, הועד להוצאת כתבי לח", 1964

Joseph Brodsky

Russia–USA

1940–1996

יוסיף ברודסקי

רוסיה-ארה"ב

1996–1940

וְכַעַת נִפְרָד לְעוֹלָם, חֲבֵרְתִּי.

צִיְרִי עַל נֶיֶר מַעְגָּל פְּשׁוּטִי.

הַעֲגוּל הוּא אָנִי: בְּתוֹכּוֹ שׁוֹם דְּבָר.

הַבִּיטִי בּוֹ שׁוֹב וּמְחַקִּי לְאַלְתֵּר.

שיר ללא כותרת, מתוך קובץ השירים Part Of Speech, תרגמה מאנגלית יעל טומשוב, Farrar, Straus and Giroux,

1981

Yonatan Ratosh
(Uriel Shelach)

Poland–Israel

1908–1981

יונתן רטוש
(אוריאל שלח)

פולין–ישראל

1981–1908

מְלֻמּוֹל גְּלִים כְּבוֹשׁ
בְּדַמְדוּמֵי עַרְבִית
זֶה שֹׁר שֶׁל יָם מִבֵּיט
לְשִׁמּוֹשׁ הַבָּאָה.

הֶגִּיג אֶף לֹא יוֹצֵד
מִלְחֵן עֲצוּבוֹנִי
הֶגִּיג-תָּמִיד סָמֵר
מִדֵּל שׁוֹפְתֵי עֲרָגָה.

מתוך השיר "סרנדה", מתוך הספר שירים: יונתן רטוש, הדר, 1974

Yehuda Amichai

Germany–Israel

1924–2000

יהודה עמיחי

גרמניה–ישראל

2000–1924

העברית היתה פעם שפת הרחוב של האלהים
והיום אני אומר בה דברי אהבה קדושים.
באותו עט שבו אני כותב שיר
אני חותם על טופס מס הכנסה.

מתוך ריאיון של יהודה עמיחי לרוני סומק, *ידיעות אחרונות*, 1992

Max Jacob

France

1876–1944

מקס ז'אקוב

צרפת

1944–1876

“לא תטבל באותו הנהר פעמים”, אָמַר הפּוֹלֹסוֹף הַרְקְלִיטוֹס. וְהִנֵּה, אוֹתָם פְּרָצוּפִים הַשְּׁבִים וְצָצִים! בְּאוֹתֵן הַשְּׁעוֹת הֵם חוֹלְפִים עֲלֵינוּ אוֹ נוֹגִים. לְכֻלְכֶם, הַחוֹלְפִים בְּרֹחוֹב רוֹיֵנְיָאן, הַעֲנֵקְתִי אֶת שְׁמוֹת הַמֵּתִים הַגְּדוֹלִים! הִנֵּה אֲגַמְּנוֹן! הִנֵּה מְדֵם הַנְּסִקָה! יוֹלִיסְסוֹס הוּא חֲלָבָן!

מתוך השיר "רחוב רוויניאן", מתוך הספר נסים אמיתיים, תרגם מצרפתית אורי הולנדר, קשב לשירה, 2006

Paul Celan

Romania–France

1920–1970

פאול צלאן

רומניה–צרפת

1920–1970

שִׁמּוֹשׁוֹת חוֹט

עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן הָאֶפְרוּרִי.

מְחֻשְׁבָּה בְּגִבָּה

עַץ

נוֹטָלֶת לָהּ אֶת צְלִיל הָאוֹר: עוֹד יֵשׁ שִׁירִים לְשִׁיר

מְעַבֵּר

לְאָדָם.

שיר ללא שם, מתוך הספר סורג-שפה, תרגום שמעון זנדבנק, הקיבוץ המאוחד, 1994

חז"ל סופרים

Sami Michael

Iraq-Israel

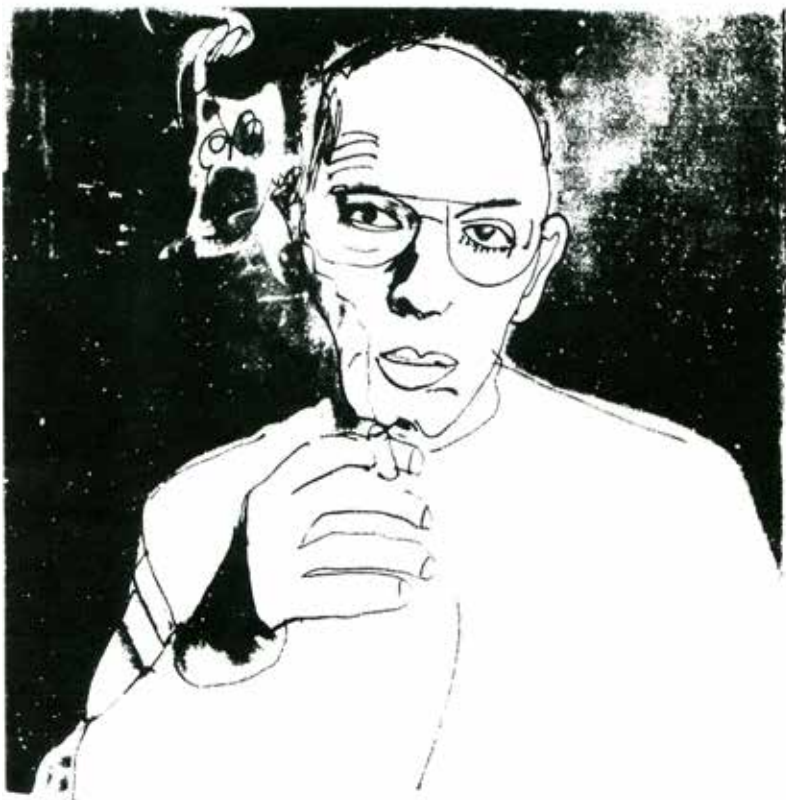
Born 1926

סמי מיכאל

עיראק-ישראל

נולד ב-1926

הכתיבה בעברית היתה לי קשה. זו לא היתה שפת האם שלי, וחשבתי שאצטרך לוותר עליה. בשנותיי הראשונות בארץ כתבתי בערבית, אבל לא היה לזה סיכוי. מבחינת הערבים אשאר תמיד סופר יהודי, ומבחינת היהודים, אחשב לערבי כל עוד אני כותב בערבית. אבל לאחר תקופה, ברגע שהתחלתי לחלום בעברית, הקדשתי את עצמי שוב לספרות.

Walter Benjamin

Germany–Spain

1892–1940

וולטר בנימין

גרמניה–ספרד

1940–1892

סופרים הם אנשים הכותבים ספרים לא מחמת עוניים, אלא משום שאין הם רוויים נחת מן הספרים שאותם היו יכולים לרכוש, לו חיבבום. אתם, גבירותי ורבותי, עשויים לחשוב כי הגדרה כזאת לסופרים היא גחמנית מדי. אך כל דבר מנקודת ראותו של אספן אמיתי הוא גחמני. מכל שיטות הרכישה המקובלות, ההולמת ביותר את האספן היא השאילה שלא על מנת להחזיר.

“פורקים ספרייה: הרצאה על אספנות ספרים (קטעים ממסה)”, נכתב ב-1931. תרגם מגרמנית גיורא לשם. קטעי המסה ראו אור לראשונה בעברית בעיתון על המשמר בשנת 1992.

Shmuel Yosef (S. Y.) Agnon

Galicia–Israel

1888–1970

שמואל יוסף (ש"י) עגנון

גליציה–ישראל

1970–1888

בן חמש שנים הייתי כשכתבתי את שירי הראשון. מתוך געגועים על אבא כתבתיו. מעשה ונסע אבא ז"ל לרגל עסקיו. תקפו עלי געגועי עליו ועשיתי שיר.

מתוך נאום קבלת פרס נובל לספרות, שטוקהולם, 1966

משמור אפיק עליון

יפרו עימות

ומדאג דומות
תתן

יניקת
ה
ל

הוצאת שוקו ויחסיים נל אש / שלייה

Amos Oz

Israel

Born 1939

עמוס עוז

ישראל

נולד ב-1939

איך הייתי רוצה לכתוב?

כמו ישיש יווני מביא מתים מרעיד חיים. או לכתוב כמו איש-שלג חולף יחיד יחף. לרשום את ההר לסמך את הים במחט דקה, כמו משרטט דוגמת רקמה. לכתוב כמו סוחר נוסע רוסי העושה את דרכו מכאן עד סין; מצא בקתה. שרטט אותה. בערב הביט בלילה רשם לפנות שחר סיים קם ושילם ויצא לדרכו בבוקר השכם.

אותו הים, כתר, 1999

Marcel Proust

France

1871–1922

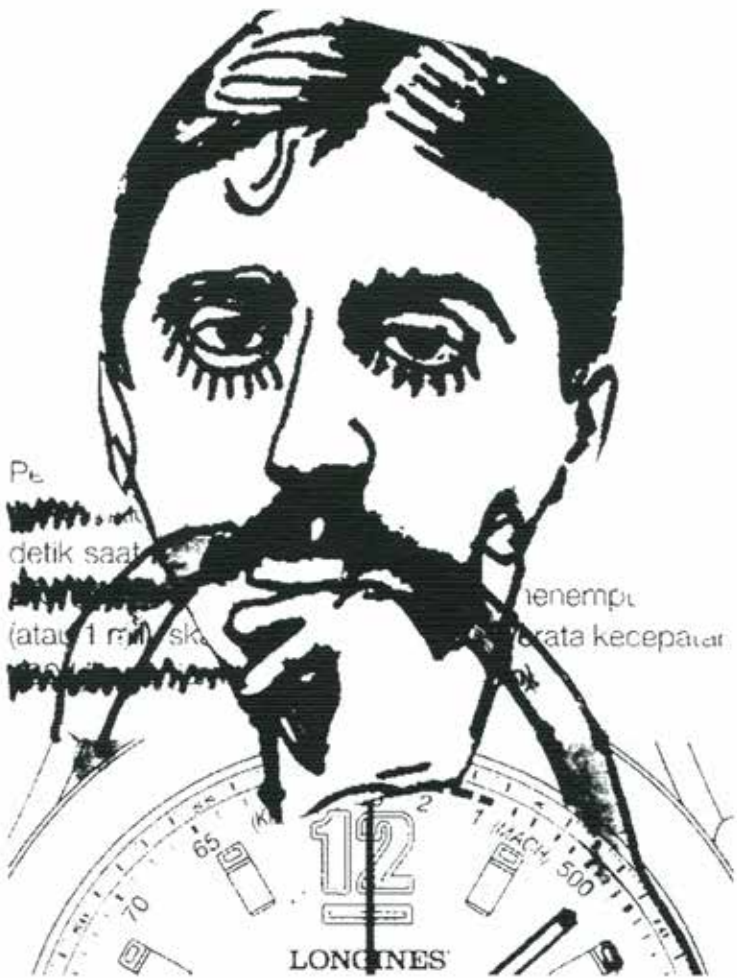
מרסל פרוסט

צרפת

1922–1871

אנו חשים היטב כי חוכמתנו מתחילה במקום שתמה חוכמת המחבר, והיינו רוצים שהמחבר יספק לנו תשובות, בשעה שכל שביכולתו לעשות הוא לתת בנו מאוויים. ומאוויים אלו אין הוא יכול לעורר אלא משהוא מביאנו להתבונן ביופי העילאי, שריכוז כל כוחות אמנותו איפשר לו להשיג.

“על הקריאה”, האנתולוגיה החדשה (כרך שני), תרגמה מצרפתית הלית ישורון, ערך מנחם פרי, הקיבוץ המאוחד, 2000

Pe

detik saat

(atau 1 mil) sk

nenempu

erata kecepatan

LONGINES

Yosef Haim Brenner

Russia–Israel

1881–1921

יוסף חיים ברנר

רוסיה–ישראל

1921–1881

הם באים אלינו בשאלה ובשם החיים: מה לשפת עבר ולחיים? או לא! הם אינם באים בשאלה. הם באים בבטחה, הם באים בשצף-קצף: פְּטִישׁ! אין כל צורך בוו השפה המתה! בוו השפה המתה – אמנם כן, אין צורך בשפה מתה, גנאי הוא לדרוש אל המתים, חרפה היא לאנשים חפשים לעבוד לשפה מתה, לעשות אלילים מקומץ של מלים, שאין בני אדם נזקקים להם –

ואולם מה נעשה, אם בשפה המתה הזאת יש לנו ספרות בת שלושת אלפים שנה ולא מתה? מה נעשה, שאם אנו באים למחוק לגמרי את השפה המתה הזאת מספר-חיינו, הרי אנו מאבדים בידיים את כל אשר רכש רוחנו בהמשך כל הדורות?

”דפּים (מפנקסו של סופר עברי)”, המעורר, 1906

Sholem Aleichem
(Solomon Rabinovich)

Russia-Israel

1859-1916

שלום עליכם
(שלום רבינוביץ')

רוסיה-ישראל

1916-1859

"ישראל עם לבדד ישכון! איש לא יעבט אורחותיו ולא יירד לאומנותו של חבירו, ועלינו נשתנה הסדר: סוחרינו – סופרים וסופרינו סוחרים! ... בשעה שסופרי כל עם ועם ישאו כבוד ויקר לא רק במיתתן כי גם בחייהן הם מרגישים נעימות הכבוד ויקר תפארת גדולתם, אצלנו הסופר הוא "מחבר", העוסק בפרקמטיא של תורה ועושה מסחר עם ילדי רוחו; עפר הוא במיתתו, קל וחומר בחייו, כי בבואו בין אנשי מעשה העוסקים בהוויות העולם, יביטו עליו מגבוה בגאווה ובגודל לבב, או כל הפחות בעיני חמלה, כי "מחבר" הוא! השם הזה במאזניים ישא יחד עם שם התואר "מקבל", "קבצן", "פגע רע", "צרה ומשלחת", מכה שלא כתובה בתורה!

"אורייתא בגלותא", המליץ, 1890

Isaac Leib (I. L.) Peretz

Poland

1851–1915

יצחק ליבוש (י"ל) פרץ

פולין

1915–1851

אני רודף אחרי הקורא הנכבד; והוא מפני בורח...

–קורא נכבד, שמעוני! והוא תוחב בצבעותיו בשתי אזניו, ורץ הלאה, הלאה; ואני שומע מרחוק את נשימתו הכבדה.

ומדלג הוא על ההרים, ומקפץ על הגבעות; ואני דולק אחריו על הרים וגבעות, ורגלי בצקות וכואבות...

אך לא ארפה ממך, קורא נכבד! כי תעבור במים, אני אחריד; גם אני קל על פני מים; הן "נאדות נפוחים" מימיני ומשמאלי... ואם כנפים לך תעשה ותתרומם באויר, הלא ארך-אבר גם אני ואעל אחריד עד הכוכבים, עד המאורות. הן מודעי ומכרי הם מאז; אני שר להם הלילות, והם רועדים ומחוללים לקראתי בשמחה, ברצון ובאהבה...

ואל תהום אחריד ארד – – –

אך אם אשיגך אינני יודע!

המרחק בינך וביני הולך הלוך וחסור, אך גם הנפט במנורת חיי מתמעט ומתמעט לרגע; ובשעת הכושר, בהגיע התור לאחוז בכנף שמלתך, אאסוף אולי את ידי היבשה אל המטה...

ואז, קורא נכבד, יהיה להיפך. אתה תדלוק אז אחרי! בין כוכבים תבקשני, את צלי ברוח תבקש, ובשורות עלים נובלים – את נשמתי! ואל קבר גוייתי תבוא, ותקרא: הנני, קחני!

"אני והקורא (כעין הקדמיה)", פרק ראשון בסיפור "היחיד ברשות הרבים" מתוך כל כתבי י. ל. פרץ, כרך עשירי, דבר 1961

ס. יזהר (יזהר סמילנסקי) Yizhar Smilansky (S. Yizhar)

Israel

ישראל

1916–2006

2006–1916

ישנם בני אדם שנוולדו עם פגם גנטי, שעושה אותם מוכרחים לשיר ולנגן. אדם נולד עם איזה עצב בלב. מיום שהוא תינוק ולאן שהוא יילך, הוא יהיה משורר, כי זה מונח בתוכו ופגום בתוכו. החוויה היא רק ההזדמנות, הביוגרפיה היא רק החומרים שדרכם אתה מדבר את הפצע בלב, כדי שאנשים אחרים יידעו על מה אתה מדבר, כי אחרת תצעק כמו אילם. העלילה היא רק הזדמנות לתאר את מה שרצית: למשל, את הצבע האפור, או את הגעגועים.

אילת נגב, חיים פריטיים, ידיעות אחרונות, 2001

Yoram Kaniuk

Israel

1930–2013

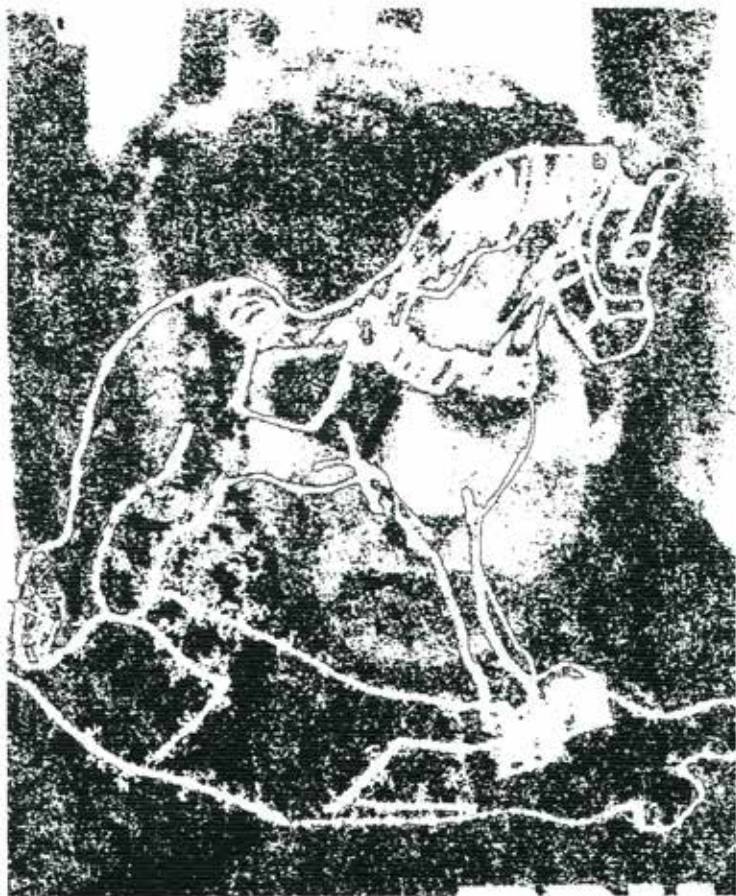
יורם קניוק

ישראל

2013–1930

יותר מכל האמנויות, הכתיבה ניתנת לכול. היא גם האחרונה שאנחנו מכירים. ציירו קודם. שרו קודם. רקדו קודם. ואף על פי כן, לעומת הטכניקה הנצרכת בשירה, במוסיקה ובציור, הכתיבה אינה מחייבת שום דעת. שום יכולת. כל אחד עושה בה מה שהוא רוצה. אבל הכתיבה גם אינה ניתנת לזיוף יתר. הרי האותיות הן אותן אותיות. אדם קורא הוא חמישים אחוזים, ואולי אף יותר, מהספר או הרשימה שהוא עצמו כתב. אם הכתיבה היא בה בעת קריאה וכתיבת עצמך לתוך הטקסט, איך מזייפים את מה שזה עתה יצרת?

מתוך הטקסט האחרון שכתב קניוק לפני מותו, "יהמו בני מעיי. ליומן". מופיע בבלוג האישי של הסופר

Dan Benaya-Seri

Israel

Born 1935

דן בניה סרי

ישראל

נולד ב-1935

כל הכתיבה שלי אינה אלא תרגום של זעקות למילים. ניסיון להצפין דמעות רותחות בתוך אותיות מתות. אני עוזר לעצמי באמצעות הכתיבה לשכוח. אני צולל לעולמות ולתקופות שאמא הייתה בהן ואבא היה בהן ודרך העולם שלהם אני מנסה לחזור לאותן תקופות שחסרות לי עכשיו. אבל כשאני קם מהשולחן אני יודע שזה היה רק חלום בדוי. מין מסכת שווא. אני חוזר ואומר לעצמי: דן! את כל אלה היית מוכן למחוק תמורת חיבוק אחד של אמא, תמורת הליכה עם אבא.

Haim Be'er

Israel

Born 1945

חיים באר

ישראל

נולד ב-1945

אני מרגיש הכי חי כשאני כותב. יכולתי שלא ללמוד ויכולתי שלא להרצות, אבל אני לא יכול שלא לכתוב. אני הוגה בדמויות ובעלילה בשוכבי ובקומי ובלכתי בדרך. לוקח לי הרבה זמן עד שאני ממש יושב וכותב, אבל אני עובד בראש; מחליט על מהלכים ועל שמות, משנה ומתקן. יש שני מקומות שאני לא יכול בלעדיהם: המשפחה הקרובה והכתיבה. הדברים האלו נותנים משמעות אמיתית לקיום שלי, למי שאני.

Bruno Schulz

Galicia

1892–1942

ברונו שולץ

גליציה

1942–1892

... כי הספרים הרגילים הם כמו כוכבים נושרים. לכל אחד מהם רגע אחד, הרף-עין, ממריא בצווחה, כציפור החול, בוער בכל דפיו. בשל הרגע האחד הזה, למען ההרף היחיד הזה אנו אוהבים אותם אחר כך, למרות שאז הם כבר רק אפר. ובהשלמה מרה אנו נודדים לעתים באיחור בכל אותם הדפים הכבויים, מעבירים בנקישות, כחרוזי עץ במחרוזת תפילה, את נוסחותיהם המתות.

תנויית קינמון : בית-המרפא בסימן שעון החול, תרגמו מפולנית אורי אורלב, רחל קליימן ויורם ברונבסקי, שוקן, המועצה הציבורית לתרבות ולאמנות, המפעל לתרגום ספרי מופת, 1979

Franz Kafka

Czech

1883–1924

פרנץ קפקא

צ'כיה

1924–1883

לכתיבה שלי דרושה לי פרישות, לא כמו של "נזיר מתבודד", פרישות כזאת לא תספיק, אלא כמו של מת. כתיבה, מבחינה זו, היא שינה עמוקה יותר, כלומר, מוות, וכמו שאי אפשר ואין מושכים ומוציאים מת מקברו, כך גם אי-אפשר למשוך אותי משולחן-הכתיבה שלי בלילה.

מכתבים אל פליצה, תרגמה מגרמנית אילנה המרמן, עם עובד, 2003

Franz Rosenzweig

Germany

1886–1929

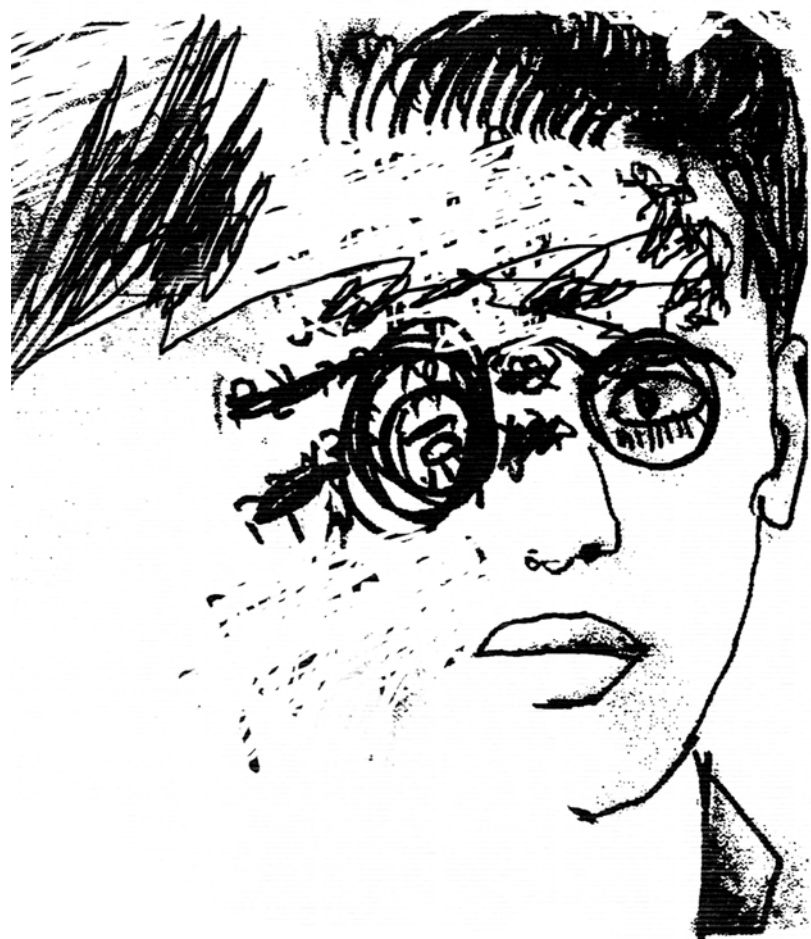
פרנץ רוזנצווייג

גרמניה

1929–1886

היצירה האמנותית ניצבת בחד פעמיותה, בתלישותה מבעליה, בחיותה המבעיתת, מלאת-חיים ונזורה מחיים כאחת. אכן, מבעיתה היא; אין משכן, אין מעון לה; אין קורת גג של סוג לראשה שתוכל לרבוץ תחתיה; היא עומדת בפני עצמה לחלוטין, היא מין וסוג לעצמה; אין קרבת-אחוזה בינה ובין שום אחר, אף שום מעשה-אמנות אחר.

כוכב הגאולה, תרגם מגרמנית יהושע עמיר, מוסד ביאליק והמכון על שם ליאו בק, תש"ל

Uri Orlev

Poland

Born 1931

אורי אורלב

פולין

נולד ב-1931

כשהייתי בא לספרייה שאלתי תמיד שתי שאלות: יש ציורים בספר? ואם היו, הייתי שואל: הספר מפחיד? כשהתמלאו שני התנאים האלה הייתי לוקח את הספר. אהבתי ספרים על מלחמות והרפתקאות מסמרות שיער. אהבתי ספרים על גיבורים מבוגרים או ילדים שעוברות עליהם תלאות על תלאות והם סובלים סבל רב עד שהכל בא על מקומו בשלום. ספר שנגמר רע היה ממלא אותי חלחלה שחשתי עוד הרבה זמן אחרי שגמרתי לקרוא אותו. אבל אף פעם לא שאלתי את הספרנית מה הסוף כדי שלא לקלקל לעצמי את מתח הקריאה. בעניין הזה הייתי מוכן להסתכן תמיד. וככל שקראתי יותר, כך גברה קנאתי בכל אותם גיבורים המתוארים בספרים. למה לי לא קורה שום דבר? ואז פרצה המלחמה.

משחק החול, כתר, 1996

Isaac Babel

Ukraine–Russia

1894–1940

איסאק באבל

אוקראינה–רוסיה

1940–1894

הייתי ילד שקרן, זה בא לי מרוב קריאה. דמיוני היה תמיד משולהב. קראתי בזמן השיעורים, בהפסקות, בדרך הביתה, בלילה – מתחת לשולחן המכוסה מפה המשתלשלת עד הרצפה. מאחורי הספרים החמצתי את כל עניני העולם הזה: את הבריחה מהשיעורים אל הנמל, את התחלת משחקי הבייליארד בבתי הקפה שברחוב היונים, את השחייה בלנז'רון. לא היו לי חברים. למי היה חשק להתרועע עם בן אדם שכזה?

איסאק באבל, כל הכתבים: כרך ראשון, הסיפורים, מתוך הסיפור "במרתף" תרגמה מרוסית: חמוטל בר-יוסף, כרמל,

2008

Jacqueline Kahanoff

Egypt–Israel

1917–1979

ז'קלין כהנוב

מצרים–ישראל

1917–1979

אני הייתי מרדנית. אז כל פעם שהרגשתי מאוד בודדת, ומה אני עושה, ואולי זה טעות?
ולמה אני כל-כך רחוקה? או, למה אני כותבת נגיד בארץ ישראל דווקא על לבנטיניות?
אז התשובה הייתה תמיד: את שייכת לשיירה של סבא יעקב, וזה מה שאת צריכה לעשות
כאן עכשיו.

”על עצמי לספר ידעתי”, ריאיון עם גדעון לב-ארי בגלי צה”ל, 1978

בית אבי חי

בית אבי חי, השוכן בלב ירושלים, מציע מגוון גדול של פעילויות חינוכיות, סדנאות, ערבי ספרות ושירה, פעילויות לילדים ולכל המשפחה, פעילויות לנוער, מופעים מוזיקליים, אירועי קולנוע ואמנות, הרצאות וסדרות עיון העוסקות בלוח השנה העברי ותוכניות חינוכיות הקשורות לתרבות היהודית והישראלית.

המשתתפים בפעילויות המתקיימות בבית אבי חי זוכים לגלות את התרבות היהודית והישראלית על כל גווניה, כפי שהיא משתקפת בעבר ובהווה של העם היהודי.

אתר בית אבי חי (bac.org.il) משקף את תפיסת הבית ומציג אותה בעולם הווירטואלי באמצעות שידורים חיים, סרטונים, מאמרים ופרויקטים מיוחדים העוסקים בתרבות יהודית ישראלית, וזאת לצד תערוכות מקוונות וערוץ VOD עשיר.

בית אבי חי נוסד על ידי קרן אבי חי בשנת 2007 ופועל בירושלים וברחבי הארץ.

Beit Avi Chai

Located in the heart of Jerusalem, Beit Avi Chai offers a wide variety of educational workshops, literary evenings and poetry events, programs for children and families, Jewish study activities for youth, musical performances, cinema, art and sound, lectures and workshops, programs on and around Jewish holidays, educational programs for soldiers and gap year programs, all of which relate to Jewish/Israeli ideas and culture.

Visitors are invited to discover the treasures of Jewish/Israeli thought and culture, to reflect on the past and the present, and to celebrate the heritage of our people.

Beit Avi Chai's website, www.bac.org.il, brings the programs that take place virtually every evening at 44 King George, as well as unique articles and on-line projects that dovetail with Jewish/Israeli programming, to audiences far and wide. The website includes a complete list of monthly programs, the ability to purchase tickets and to find out about upcoming events. Many of Beit Avi Chai's programs are streamed live on the website as well as via Facebook Live and other social mediums

Beit Avi Chai is home to a reading room, social area, student lounge, multifunctional rooms for classes and workshops, as well as an auditorium and courtyard. Virtually all of Beit Avi Chai's programming and activities are unique, created by Beit Avi Chai's program department and website team.

**In Reply to Your Question:
When did Your Peace Begin?**

On the wall of the café by the immigrants' township
Ben-Gurion's hair blowing in the wind
hung near the sweet doughball face of Oum Kulthoum
in the same kind of frame.

This was in 1955 or '6, and I thought if they hang
a man and a woman side by side
they must be a bride and groom.

[Translation by Vivian Eden]

For a moment, let us leave irony and politics and view these portraits as would Someck the child, gazing at Ben-Gurion, the State of Israel's founding father, and at legendary Egyptian singer Oum Kulthoum. Envision them as a couple: somewhat odd, somewhat natural; poised, surprised, perhaps even passionate.

In the catalogue, near each of the portraits, the *ars poetica* text appears. Select quotes also appear in the exhibition itself, together with a small library displaying works by a number of the exhibited writers and poets. The exhibition invites visitors to contemplate the portraits, leaf through the books, taking time to better understand the writers and poets; and then, once there is time for reflection, to visit the exhibition once again.

Amichai Chasson, Exhibit Curator

and poems are mixed together, the very same quill is used to birth the dialogue between these two mediums. To quote Yehuda Amichai's remark to Someck in an interview from the early 1990s: "I use the same pen for my writing as I do for completing my income tax forms." These are words of poetry, enabling us to encapsulate Ronny Someck: he uses the same pen to write poetry, draw his subject, decorate a print – he may use a fine line, a scribble, apply a splash of color, a quote, a phrase, paste on a postage stamp – and throughout this entire act of creation, the same pen moves up and down the canvas.

A signature of Someck's art is a minimalistic, yet highly significant addition to the existing – the deft mark of a master. In one of our meetings, he recalled an art class at the Hasharon High School where he studied. His teacher, Raffi Lavie, would attach classical works of art to the back of a chair near his desk. Lavie would then encourage his students to come forward and make their own additions. As if by magic, Marcel Duchamp's mustachioed Mona Lisa now sported sunglasses and a Chai pendant. If one wants to discover Someck's artistic roots, I suspect one should look at the back of that old chair.

Viewed from up close, these portraits reveal Someck's commentary on well-known literary and poetic icons. Some of these interpretations are easy to understand; others require greater insight, with details added based on the subjects' lives and writings. Each of these portraits can stand alone, yet are far more powerful when viewed together.

In assembling the portraits for the exhibition, I recalled a wonderful poem by Someck (from his collection, **Rice and Paradise**, published by Zmora-Bitan Press, 1996):

Sketch Plus

Two Times Chai (the Hebrew word for life, Chai, has the numerical value of 18) is an exhibit of thirty-six portrait prints depicting Jewish and Israeli writers and poets from the 20th century created by poet and artist **Ronny Someck**.

Since the 1970s, Ronny Someck (born in Baghdad in 1951) has enjoyed wide acclaim as a prolific and talented poet. While best known for his poetry, his second passion – no less precious than the written word – is art. With this dual talent, Someck continues the tradition of other Israeli poets – from Leah Goldberg and Zelda to Pinhas Sadeh.

Yet Someck's art is different. He does not limit his creations to the confines of a frame. As he produces his poetry, Someck's art breaks boundaries, capturing and weaving their muse through his multidisciplinary talents.

The fusion of the visual and the verbal is natural for a poet of images and metaphors like Someck. He employs an almost cinematic quality in his poetics, enabling the viewer to see an image or a sequence of images. When images

To Liora and Shirly

Two times
Chai [™] *RONNY SOMECK*

36 Jewish and Israeli Writers and Poets

Beit Avi Chai

Executive Director: Dr. David Rozenson

CFO and Administrative Director: Noam Novick

Advertising Manager: Sharon Guini

Marketing Manager: Gabriel Vinocur

Director of Public Relations & Communications: Vered Lyon-Yerushalmi

Administration & Logistics Coordinator: Ravit Shemesh Hershkovitz

Head of Cultural and Creative Programs: Amichai Chasson

Exhibition

Ronny Someck: Two Times Chai

Curator: Amichai Chasson

Opening: December 12, 2016 // 12 Kislev, 5777

Catalogue

Editor: Amichai Chasson

Research: Rotem Attar, Daniel Bukubza

English translation: Ita Shapiro Haber

English language editor: Danny Verbov

Exhibition and catalog design: Dov Abramson Studio

Production and coordination: Nava Giat, Noa Baran

Cover (Hebrew): Portrait of Yehuda Amichai (see page 42)

Dimensions in cm.: H: 10 W: 8

Acknowledgement:

With thanks to Hennie Jetzes for accompanying me on this journey - Ronny Someck

ISBN: ?

Printed in Israel

© 2016 All rights reserved to Beit Avi Chai | www.bac.org.il

Ronny Someck
Two Times Chai

Thirty-six Jewish and Israeli poets and writers
from the 20th century

— An Exhibit of Portrait Prints —

Curator: **Amichai Chasson**

פעמים

ח"ל
הינה סוגית

18 משוררים ו-18 סופרים
יהודים וישראלים